

Naam document: Maatregellijst CO₂-Prestatieladder 2018

Datum: 01-01-2019

Versie: 1.0

MAATREGELLIJST CO₂-PRESTATIELADDER 2019

Dit is een PDF-versie van Maatregellijst 2019 die ter invulling beschikbaar is voor bedrijven die zich certificeren voor de CO₂-Prestatieladder, via hun inlogpagina op www.skao.nl. De maatregellijst is een niet uitputtende lijst met CO₂-reductiemaatregelen, onderverdeeld naar veelvoorkomende activiteiten van bedrijven die deelnemen aan de CO₂-Prestatieladder. Elk jaar vindt een update van de lijst plaats, op basis van wat bedrijven ingevuld hebben en eventuele nieuwe activiteiten die aan de lijst toegevoegd zijn.

De wijzigingen ten opzichte van Maatregellijst 2018 zijn in Maatregellijst 2019 weergegeven in de laatste kolom en geaccentueerd. Een **gele achtergrond** betekent een verschuiving/wijziging ten opzichte van 2018 en **groene achtergrond** een nieuw toegevoegde maatregel aan de lijst. De bijbehorende uitleg is weergegeven in de laatste kolom "Wijzigingen t.o.v. Maatregellijst 2018".

Voor meer informatie over de maatregellijst en diens toepassing, zie het [Handboek CO₂-Prestatieladder 3.0](#).

Activiteit	Pagina	Activiteit	Pagina
Aanbesteden	2	Logistiek & Transport	14
Advies	5	Materiaalgebruik / Scope 3	17
Afval	6	Materieel	19
Bedrijfshallen	7	Onderaannemers & Leveranciers	23
Bedrijfsprocessen	9	Organisatiebeleid Algemeen	24
Bouw Bouwplaats	10	Personenmobiliteit	25
Gebruik van materialen die CO ₂ opnemen	11	Vermeden emissies bij derden	29
ICT-diensten	11	Waterbouw Schepen	30
Kantoren	12		

Naam document: Maatregellijst CO₂-Prestatieladder 2018

Datum: 01-01-2019

Versie: 1.0

AANBESTEDEN

MAATREGEL	TYPE	A STANDAARD	B VOORUITSTREVENDE	C AMBITIEUS	TOELICHTING	WIJZIGINGEN T.O.V. 2018
Toepassing gunningvoordeel mbt tot CO₂-ambitie bij aanbestedingen GWW sector mbt werken	Integrale maatregel	Tot 25% van de werken	Bij 25% tot 75% van de werken	Bij alle werken	Betreft aanbestedingen voor werken die door overheden of (publieke of private) netwerkbedrijven met BPKV in de markt worden gezet. Percentage op basis van de omzet in werken	Toelichting verduidelijkt
Toepassing gunningvoordeel mbt tot CO₂-ambitie bij aanbestedingen GWW sector mbt diensten	Integrale maatregel	Tot 25% van de diensten	Bij 25% tot 75% van de diensten	Bij alle diensten	Betreft aanbestedingen voor diensten, uitgevraagd door overheden of (publieke of private) netwerkbedrijven aan advies- en ingenieursbureaus, die met BPKV in de markt worden gezet. Percentage op basis van de omzet in diensten.	Toelichting verduidelijkt
Toepassing gunningvoordeel mbt tot CO₂-ambitie bij aanbestedingen in de ICT-sector	Integrale maatregel	Tot 25% van de aanbestedingen m.b.t. ICT	Bij 25% tot 75% van de aanbestedingen m.b.t. ICT	Bij alle aanbestedingen met betrekking tot ICT	Betreft aanbestedingen voor ICT-projecten die door overheden of (publieke of private) netwerkbedrijven met BPKV in de markt worden gezet. Percentage op basis van de omzet in ICT projecten.	Toelichting verduidelijkt
Toepassing van gunningvoordeel mbt tot CO₂-ambitie bij aanbestedingen in de Afval sector	Integrale maatregel	Tot 25% van de aanbestedingen betrekking op afval (ophalen en verwerking)	Bij 25% - 75% van de aanbestedingen betrekking op afval (ophalen en verwerking)	Bij alle aanbestedingen met betrekking op afval (ophalen en verwerking)	Betreft aanbestedingen voor projecten in de afvalsector die door overheden of (publieke of private) netwerkbedrijven met BPKV in de markt worden gezet. Percentage op basis van de omzet in projecten met betrekking op afval (ophalen en verwerken).	Toelichting verduidelijkt

CO₂-uitstoot over de levensduur is criterium bij gunning van werken	Integrale maatregel	Tot 25% van de werken	Bij 25% tot 75% van de werken	Bij alle werken	Betreft werken die met BPKV (Beste Prijs Kwaliteit Verhouding) in de markt worden gezet, waarbij de MKI-waarde (Milieu Kosten Indicator) of vergelijkbaar instrument wordt ingezet. De berekening moet zijn gebaseerd op de Bepalingsmethode Milieuprestatie gebouwen en GWW-werken. Percentage op basis van de omzet in werken.	Toelichting gewijzigd en verduidelijkt
Uitvragen van toepassing van bestonreststromen	Circulariteit	Opdrachtgever eist dat minimaal 5% (V/V) van het totale volume toeslagmaterialen in alle betontoepassingen bestaat uit betonreststromen	Opdrachtgever eist dat minimaal 10% (V/V) van het totale volume toeslagmaterialen in alle betontoepassingen bestaat uit betonreststromen	Opdrachtgever eist dat minimaal 15% (V/V) van het totale volume toeslagmaterialen in alle betontoepassingen bestaat uit betonreststromen	Betonreststromen betreffen uit beton afkomstige reststromen in bouw- en sloopafval. Het A-niveau is de minimeis, afgesproken in het Betonakkoord . Deze maatregel geldt voor alle aanbestedingen die een opdrachtgever in de markt zet en waarin toepassing van beton verwacht wordt.	Nieuwe maatregel
Uitvragen van producten van duurzaam beton	Circulariteit	Opdrachtgever stelt eisen aan het gebruik van duurzaam beton in betonproducten, door bij alle aanbestedingen waarin toepassing van betonproducten verwacht wordt het 'Moederbestek duurzaam beton' toe te passen.	Opdrachtgever volgt de systematiek van het Moederbestek Duurzaam Beton, maar stelt bij alle aanbestedingen waarin toepassing van betonproducten verwacht wordt v�rdergaande eisen mbt MKI-waarde of circulariteit dan		Het Moederbestek duurzaam beton bevat eisen voor producten gemaakt van beton en/of geopolymeren: betonbanden, betonstraatstenen, betontegels, betonbuizen, betonputten, fietspaden van gestort beton, grasbetontegels, keerwanden, stapelblokken en stelbeton. Producten van duurzaam beton bevatten een minimum percentage betonrestproducten (hergebruik) en voldoen aan een maximale MKI-waarde per M3 beton.	Nieuwe maatregel

Naam document: Maatregellijst CO₂-Prestatieladder 2018

Datum: 01-01-2019

Versie: 1.0

			opgenomen in het moederbestek.		Gebruik van een andere systematiek is ook mogelijk mits toepassing van de in het Moederbestek genoemde circulariteits-percentages en MKI-waardes wordt geborgd.	
Uitvragen van producten van duurzaam asfalt	Circulariteit	Opdrachtgever stelt bij alle aanbestedingen waarin toepassing van asfalt verwacht wordt een MKI-eis voor de inkoop van asfaltmengsels die gelijk is of lager is dan het huidige branchegemiddelde.	Opdrachtgever stelt bij alle aanbestedingen waarin toepassing van asfalt verwacht wordt een MKI-eis voor de inkoop van asfaltmengsels die tenminste 10% lager is dan het huidige branchegemiddelde.	Opdrachtgever stelt bij alle aanbestedingen waarin toepassing van asfalt verwacht wordt een MKI-eis voor de inkoop van asfaltmengsels die tenminste 20% lager is dan het huidige branchegemiddelde.	De belangrijkste maatregelen waarmee een lagere MKI-waarde voor asfalt gerealiseerd kan worden zijn hergebruik van asfalt en toepassing van lage temperatuur asfalt. Branchegemiddelde MKI waarden voor asfalt zijn door VBW Asfalt toegevoegd in de Nationale Milieudatabase. Berekening van de MKI in contracten moet zijn gebaseerd op de Bepalingsmethode Milieuprestatie gebouwen en GWW-werken.	Nieuwe maatregel
Mogelijk maken van inzet secundair materiaal en gebruikte componenten	Circulariteit			Opdrachtgever heeft onderzocht welke belemmeringen er zijn voor toepassing van secundair materiaal en gebruikte componenten in haar uitvragen en neemt aantoonbaar maatregelen om deze belemmeringen weg te nemen.		Nieuwe maatregel

Naam document: Maatregellijst CO₂-Prestatieladder 2018

Datum: 01-01-2019

Versie: 1.0

ADVIES

MAATREGEL	TYPE	A STANDAARD	B VOORUITSTREVENDE	C AMBITIEUS	TOELICHTING	WIJZIGINGEN T.O.V. 2018
Aandacht voor CO₂-reductie in projecten NIET verkregen met gunningsvoordeel	Integrale maatregel	Bij minstens 10% van de omzet in ontwerp opdrachten is er aantoonbare aandacht voor CO ₂ -reductie.	Bij meer dan 50% van de omzet in ontwerp opdrachten is er aantoonbare aandacht voor CO ₂ -reductie.	Bij alle ontwerp opdrachten is er aantoonbare aandacht voor CO ₂ -reductie.	Met ontwerp opdrachten worden projecten bedoeld die daadwerkelijk opdracht geworden zijn. Reductie ten opzichte van referentieontwerp op basis van gangbare uitgangspunten voor betreffend ontwerp. Toetsing middels steekproeven is voldoende.	Ongewijzigd
CO₂-gerelateerd onderzoek en innovatie	Integrale maatregel	2% tot 10% van onderzoek- en innovatiebudget wordt besteed aan onderwerpen die (mede) CO ₂ kunnen besparen.	10% tot 20% van onderzoek- en innovatiebudget wordt besteed aan onderwerpen die (mede) CO ₂ kunnen besparen.	Meer dan 20% van onderzoek- en innovatiebudget wordt besteed aan onderwerpen die (mede) CO ₂ kunnen besparen.		Ongewijzigd
Kennis en houding medewerkers m.b.t. CO₂-reductie in projecten	Integrale maatregel	5% tot 25% van ingenieurs/ontwerpers/projectleiders heeft een cursus gehad waarin aantoonbaar aandacht voor belang, materialiteit en ontwerpmethoden CO ₂ -reductie is besteed.	25% tot 75% van ingenieurs/ontwerpers/projectleiders heeft cursus gehad waarin aantoonbaar aandacht voor belang, materialiteit en ontwerpmethoden CO ₂ -reductie is besteed.	Meer dan 75% van ingenieurs/ontwerpers/projectleiders heeft cursus gehad waarin aantoonbaar aandacht voor belang, materialiteit en ontwerpmethoden CO ₂ -reductie is besteed.	Met ontwerpmethoden worden methodieken en systemen bedoeld zoals BREEAM, DuboCalc, Aanpak duurzame GWW, GreenCalc, EPA-U, EPA-W, LEED, GPR of andere. De cursus kan intern of extern zijn georganiseerd.	Toegevoegd aan Toelichting: <i>De cursus kan intern of extern zijn georganiseerd</i>
Dialog m.b.t. CO₂ met opdrachtgevers	Integrale maatregel	CO ₂ -reductie is incidenteel agendapunt in periodiek overleg met grote opdrachtgevers.	CO ₂ -reductie is vast agendapunt in periodiek overleg met grote opdrachtgevers.	CO ₂ -reductie is vast agendapunt in periodiek overleg met alle opdrachtgevers	Grote opdrachtgevers: organisaties jaarlijks meer dan >1 miljoen Euro aan opdrachten in de markt zet.	Ongewijzigd

AFVAL

MAATREGEL	TYPE	A STANDAARD	B VOORUITSTREVENDE	C AMBITIEUS	TOELICHTING	WIJZIGINGEN T.O.V. 2018
Inzicht in vermeden CO₂ als gevolg van de verwerking van afvalstromen	Integrale maatregel	Bedrijf berekent en rapporteert vermeden ketenemissies voor minimaal 80% van de afvalstromen (massabasis) die zij verwerkt, en gebruikt daarbij het EpE-protocol of een vergelijkbare methode.	Bedrijf berekent en rapporteert vermeden ketenemissies voor 100% van de afvalstromen (massabasis) die zij verwerkt, en gebruikt daarbij het EpE-protocol of een vergelijkbare methode.	Bedrijf verbetert haar inzicht in vermeden ketenemissies door aantoonbaar jaarlijks onderdelen van de meest materiële ketens nauwkeuriger te rapporteren, bijvoorbeeld door gebruik te maken van emissiefactoren op basis van eigen metingen of specifieke emissiefactoren aangeleverd door ketenpartners.	Het EpE-protocol is een protocol voor de kwantificering van GHG emissies van afvalverwerking.	Ongewijzigd
Realiseren verkoopbaar secundair materiaal	Integrale maatregel	Bedrijf verkoopt op structurele basis een secundair materiaal dat zonder noemenswaardige bewerking (door de afnemer) geschikt is als grondstof in productieprocessen.	Bedrijf verkoopt op structurele basis meerdere secundaire materialen die zonder noemenswaardige bewerking (door de afnemer) geschikt zijn als grondstof in productieprocessen.	Bedrijf heeft jaarlijks overleg met de belangrijkste afnemende én aanleverende ketenpartners van deze secundaire materialen over verbetering van kwaliteit van het materiaal met het oog op up-cycling.	Secundair materiaal: een materiaal of grondstof afkomstig van een recycling- of verbrandingsproces. Hieronder kan bijvoorbeeld ook CO ₂ vallen dat als product aan derden wordt geleverd.	Ongewijzigd
Warmte en/of stoomlevering bij afvalverbranding	Activiteit efficiënter uitvoeren	Bedrijf levert warmte en/of stoom aan een warmtenet ten behoeve	Bedrijf neemt initiatieven om de energie-efficiency van	Het meerjarige gemiddelde van de energie-efficiency van de	De energie-efficiency kan bijvoorbeeld worden onderbouwt met de R1 waarde van een	Ongewijzigd

Naam document: Maatregellijst CO₂-Prestatieladder 2018

Datum: 01-01-2019

Versie: 1.0

		van bedrijven of woningen met al haar afvalverbrandingsinstallaties.	haar installatie(s) te verbeteren, bijvoorbeeld door warmte- en/of stoomlevering uit te breiden.	installatie(s) van het bedrijf laten een verbetering zien.	afvalverbrandingsinstallatie. De R1 waarde is een wettelijk vastgelegde formule die een indicatie geeft van de energie-efficiency van een afvalverbrandingsinstallatie, berekend volgens de Kaderrichtlijn afvalstoffen.	
Inkoop van hulpstoffen – gebruik van secundaire materialen	Integrale maatregel	Bedrijf onderzoekt mogelijkheden voor gebruik van secundaire materialen, in de eigen bedrijfsprocessen, ter vervanging van inkoop van 'virgin' materiaal	Bedrijf gebruikt minimaal twee secundaire materialen, in de eigen bedrijfsprocessen, op structurele basis die 'virgin' materialen vervangen.		Secundair materiaal: een materiaal of grondstof afkomstig van een recycling- of verbrandingsproces. Virgin materiaal: materiaal dat niet eerder is gebruikt.	Ongewijzigd
Verlagen energiegebruik mobiele afvalpersen en vacuÿpompen	Activiteit efficiënter uitvoeren	Gebruik dubbele compressiepomp op meer dan 5% van de afvalwagens.	Gebruik dubbele compressiepomp op meer dan 25% van de afvalwagens.	Gebruik dubbele compressiepompen op >50% van de wagens.	Bedoeld worden wagens uitgerust met een afvalpers of rioolschoonmaakapparatuur waarbij compressiepompen worden gebruikt.	Ongewijzigd

BEDRIJFSHALLEN

MAATREGEL	TYPE	A STANDAARD	B VOORUITSTREVENDE	C AMBITIEUS	TOELICHTING	WIJZIGINGEN T.O.V. 2018
Erkende Maatregelen energiebesparing voor bedrijfshallen	Integrale maatregel	Het bedrijf heeft aantoonbaar de relevante 'erkende maatregelen voor bedrijfshallen' geïmplementeerd in alle bedrijfshallen die het			NB. De 'erkende maatregelen' zijn een uitwerking van de wettelijke verplichting (Energiezorg, Wet Milieubeheer) om maatregelen met een TVT van minder dan 5 jaar door te voeren. De 'erkende maatregelen' voor bedrijfshallen	Ongewijzigd

Naam document: Maatregellijst CO₂-Prestatieladder 2018

Datum: 01-01-2019

Versie: 1.0

		bedrijf in gebruik heeft c.q. voor zover in die lijst aangegeven: worden op natuurlijke momenten doorgevoerd.			zijn opgenomen in de ' Kennisbank Energiebesparing en Winst ' van Infomil. Het betreft onder meer maatregelen m.b.t. gebruik Ledverlichting, isolatie, tochtwering en ventilatie.	
Eigen opwekking hernieuwbare elektriciteit	Toepassen duurzame energie	Het elektriciteitsgebruik van alle bedrijfshallen wordt tenminste voor 5% gedekt met eigen opwekking van hernieuwbare elektriciteit (via eigen investering of PPA)	Het elektriciteitsgebruik van alle bedrijfshallen wordt voor tenminste 20% gedekt met eigen opwekking van hernieuwbare elektriciteit (via eigen investering of PPA)	Het elektriciteitsgebruik van alle bedrijfshallen wordt voor tenminste 50% gedekt met eigen opwekking van hernieuwbare elektriciteit (via eigen investering of PPA)	Percentage van de eigen elektriciteitsbehoefte. PPA = Lange termijn Power Purchase Agreement. Overeenkomst voor aankoop van duurzame energie die gebruikt kan worden voor de financiering van investering. De opgewekte elektriciteit moet ten goede komen van het bedrijf; voor elektriciteitsopwekking niet voor eigen gebruik zie de maatregel 'Vermeden emissies bij derden - opwekking duurzame energie'.	Categorie A aangepast. Toelichting aangepast.

BEDRIJFSPROCESSEN

MAATREGEL	TYPE	A STANDAARD	B VOORUITSTREVENDE	C AMBITIEUS	TOELICHTING	WIJZIGINGEN T.O.V. 2018
Reductie energieverbruik koeling / koelcellen	Activiteit efficiënter uitvoeren	Het bedrijf heeft mogelijkheden tot energiebesparing bij koeling / koelcellen onderzocht conform de Erkende Maatregelen en implementeert deze.	Het bedrijf voert verdergaande besparende maatregelen door bij haar koeling / koelcellen en bereikt daarmee een extra CO ₂ -reductie van minstens 10% van de aan koeling gereduceerde uitstoot.	Het bedrijf voert verdergaande besparende maatregelen door bij haar koeling / koelcellen en bereikt daarmee een extra CO ₂ -reductie van minstens 20% van de aan koeling gereduceerde uitstoot.	De ' erkende maatregelen ' zijn een uitwerking van de wettelijke verplichting (Energiezorg, Wet Milieubeheer) om maatregelen met een TVT van minder dan 5 jaar door te voeren.	Nieuwe maatregel in nieuwe categorie Bedrijfsprocessen
Reductie energieverbruik elektromotoren in bedrijfsprocessen	Activiteit efficiënter uitvoeren	Het bedrijf heeft inzet van zuinige elektromotoren onderzocht conform de Erkende Maatregelen en implementeert deze.	Het bedrijf zet bij vervanging van alle elektromotoren in haar bedrijfsprocessen met een gemiddelde bedrijfstijd van meer dan 1500 uur per jaar, motoren met rendementsklasse IE3 of IE4 in.	Het bedrijf voert versnelde vervanging uit van elektromotoren in haar bedrijfsprocessen met een gemiddelde bedrijfstijd van 1500 uur per jaar, door motoren met rendementsklasse IE3 of IE4.	Beschrijving rendementsklassen . De ' erkende maatregelen ' zijn een uitwerking van de wettelijke verplichting (Energiezorg, Wet Milieubeheer) om maatregelen met een TVT van minder dan 5 jaar door te voeren. Zie	Nieuwe maatregel in nieuwe categorie Bedrijfsprocessen
Opsporen perslucht lekkages	Activiteit efficiënter uitvoeren	Bedrijf kan aantonen dat (alle) persluchtinstallatie(s) jaarlijks worden gecontroleerd op lekkages.	Bedrijf kan aantonen dat (alle) persluchtinstallatie(s) 3-maandelijks worden gecontroleerd op lekkages.		Opsporen perslucht lekkages	Stond onder Bedrijfshallen, verplaatst naar nieuwe categorie Bedrijfsprocessen

Naam document: Maatregellijst CO₂-Prestatieladder 2018

Datum: 01-01-2019

Versie: 1.0

BOUW BOUWPLAATS

MAATREGEL	TYPE	A STANDAARD	B VOORUITSTREVENDE	C AMBITIEUS	TOELICHTING	WIJZIGINGEN T.O.V. 2018
Inkoop van groene stroom en/of Nederlandse Garantie Van Oorsprong (GVO)	Toepassen duurzame energie	Minder dan 50% stroom voor verbruik op het werk (bouwplaats) is groene stroom en/of Nederlandse GVO's.	Minstens 50% stroom voor verbruik op het werk (bouwplaats) is groene stroom en/of Nederlandse GVO's.	Minstens 75% stroom voor verbruik op het werk (bouwplaats) is groene stroom en/of Nederlandse GVO's.	Stroomverbruik via tijdelijke afspraken op bouwplaats. Zie toelichting groene stroom	Ongewijzigd
Eigen opwekking hernieuwbare elektriciteit voor bouwplaats	Toepassen duurzame energie			Tot 10% van de elektriciteit op de bouwplaats is van eigen hernieuwbare opwekking (via eigen investering of PPA).	Percentage ten opzichte van totaal elektriciteitsgebruik op bouwplaats. PPA= Lange termijn Power Purchase Agreement. Overeenkomst voor aankoop van duurzame energie die gebruikt kan worden voor de financiering van investering.	Ongewijzigd
Energiebesparing bouwkeet	Activiteit efficiënter uitvoeren	Tenminste 5% van de gebruikte bouwketen voldoet aan de eisen van het bouwbesluit 2012 voor tijdelijke gebouwen.	Tenminste 20% van de gebruikte bouwketen voldoet aan de eisen van het bouwbesluit 2012 voor tijdelijke gebouwen.	Alle gebruikte bouwketen voldoen aan de eisen van het bouwbesluit 2012 voor tijdelijke gebouwen.	Bedoeld worden de energetische eisen voor tijdelijke gebouwen (paragraaf 5.7 bouwbesluit 2012).	Ongewijzigd
Gebruik tijdelijke verharding om rolweerstand te verminderen	Activiteit efficiënter uitvoeren	Bij onverharde ondergrond van bouwterrein en aanvoer routes worden de transportroutes altijd voorzien van tijdelijke verharding.			Tijdelijke verharding betreft bijvoorbeeld het gebruik van rijplaten of stelconplaten.	Ongewijzigd

GEbruik VAN MATERIALEN DIE CO₂ OPNEMEN

MAATREGEL	TYPE	A STANDAARD	B VOORUITSTREVENDE	C AMBITIEUS	TOELICHTING	WIJZIGINGEN T.O.V. 2018
Vastlegging CO₂ door verwerking van materialen	Vastleggen CO ₂			Bedrijf zet bouwmaterialen in die in de gebruiksfase CO ₂ langdurig vastleggen door verwerking, en rapporteert de CO ₂ -reductie als gevolg daarvan.	Het gaat om bouwmaterialen die in de gebruiksfase langdurig een hoeveelheid CO ₂ vastleggen door verwerking, waardoor de netto CO ₂ -impact van het materiaal over de gehele levenscyclus positief wordt. Onderbouwing dient plaats te vinden met een LCA. Onder deze maatregel valt niet kortcyclisch vastleggen van CO ₂ , zoals het geval is bij toepassing van houten producten of het planten van bomen	Nieuwe maatregel

ICT-DIENSTVERLENING

MAATREGEL	TYPE	A STANDAARD	B VOORUITSTREVENDE	C AMBITIEUS	TOELICHTING	WIJZIGINGEN T.O.V. 2018
Maatregelen datacentra uit lijst MJA3 voor de ICT-sector	Activiteit efficiënter uitvoeren	Het bedrijf heeft aantoonbaar de relevante 'meest gerealiseerde proces (PE) maatregelen' geïmplementeerd.	Het bedrijf heeft de relevante 'meest gerealiseerde proces (PE) maatregelen' en 'erkende maatregelen' geïmplementeerd.	Het bedrijf heeft bovendien minstens twee 'ideeën voor (PE/KE/DE) maatregelen' en/of 'innovatieve maatregelen' gerealiseerd.	Van toepassing op bedrijven die een datacenter beheren. Zie de MJA3 ICT 2016 lijst .	Naam categorie gewijzigd naar 'ICT-dienstverlening'.

KANTOREN

MAATREGEL	TYPE	A STANDAARD	B VOORUITSTREVENDE	C AMBITIEUS	TOELICHTING	WIJZIGINGEN T.O.V. 2018
Verbeteren Energie label kantoren	Integrale maatregel	Het gemiddeld Energie label van kantoren is D of E.	Het gemiddeld Energie label van kantoren is C of B.	Het gemiddeld Energie label van gebouwen is minstens A.	In 2023 gaat een verplicht energie label niveau C gelden voor kantoren, groter dan 100 m ² . Deze verplichting wordt opgenomen in het Bouwbesluit. Het gemiddeld Energie label is te berekenen o.b.v. de energie-index en gebruiksoppervlakte, beide vermeld op Energie label utiliteitsbouw. Middel dit voor alle kantoren in gebruik (eigendom of huur). Deze maatregel dekt ook individuele besparingsmaatregelen zoals isolatie, Ledverlichting, ketelver-vanging en zonwering.	Ongewijzigd
Energiemanage- mentsysteem	Activiteit efficiënter uitvoeren	25% tot 80% van het gebruiksoppervlak heeft gebouwbeheersysteem met terugkoppeling aan de gebruikers (bv paneel in de hal)	Meer dan 80% van het gebruiksoppervlak heeft gebouwbeheersysteem met terugkoppeling aan de gebruikers.	Meer dan 90% van het gebruiksoppervlak heeft gebouwbeheersysteem met terugkoppeling aan de gebruikers.		A aangepast (vanaf 25%).
Optimalisatie klimaatinstallaties	Activiteit efficiënter uitvoeren	Bij alle gebouwen die de afgelopen 5 jaar in gebruik zijn genomen is klimaatinstallatie ingeregeld	50% tot 80% van gebruiksoppervlak worden installaties tenminste elke 5 jaar ingeregeld		Dynamische inregeling betreft meet- en regeltechniek die het klimaatstelsel automatisch optimaliseert.	C verwijderd, was identiek aan B.

Naam document: Maatregellijst CO₂-Prestatieladder 2018

Datum: 01-01-2019

Versie: 1.0

Inkoop groene stroom en/of Nederlandse Garantie Van Oorsprong (GVO)	Toepassen duurzame energie	Meer dan 75% van de gebruikte elektriciteit is groene stroom of vergoend met Nederlandse GVO's	Meer dan 98% van de gebruikte elektriciteit is groene stroom of vergoend met Nederlandse GVO's		Het betreft de elektriciteit gebruikt in gebouwen, dus niet elektriciteit in proces of op de bouwplaats. Zie toelichting groene stroom .	C naar B
Eigen opwekking hernieuwbare elektriciteit	Toepassen duurzame energie	Het elektriciteitsgebruik wordt tot 5% gedekt met eigen opwekking van hernieuwbare elektriciteit (via eigen investering of PPA)	Het elektriciteitsgebruik wordt 5% tot 10% gedekt met eigen opwekking van hernieuwbare elektriciteit (via eigen investering of PPA)	Minstens 10% van het elektriciteitsgebruik wordt gedekt met eigen opwekking van hernieuwbare elektriciteit (via eigen investering of PPA)	Percentage van de eigen elektriciteitsbehoefte. PPA= Lange termijn Power Purchase Agreement. Overeenkomst voor aankoop van duurzame energie die gebruikt kan worden voor de financiering van investering	Ongewijzigd
Gebruik duurzame warmte en/of warmtekoude-opslag (WKO)	Toepassen duurzame energie	Voor 10% tot 50% van het gebruikersoppervlak wordt duurzame warmte toegepast voor ruimteverwarming.	Voor 50% tot 80% van het gebruikersoppervlak wordt duurzame warmte toegepast voor ruimteverwarming.	Voor meer dan 80% van het gebruikersoppervlak wordt duurzame warmte toegepast voor ruimteverwarming.	Duurzame warmte kan afkomstig zijn van (groen) gas, restwarmte, warmtepompen, biomassa, bodem en zonne-energie. Zie informatie duurzame warmte .	Ongewijzigd
Erkende Maatregelen energiebesparing voor kantoren	Activiteit efficiënter uitvoeren	Alle Erkende Maatregelen Energiebesparing kantoren zijn doorgevoerd c.q. voor zover in die lijst aangegeven: worden op natuurlijke momenten doorgevoerd			NB. De 'erkende maatregelen' zijn een uitwerking van de wettelijke verplichting (Energiezorg, Wet Milieubeheer) om maatregelen met een TVT van minder dan 5 jaar door te voeren. De 'erkende maatregelen' voor kantoren zijn opgenomen in de ' Kennissbank Energiebesparing en Winst ' van Infomil. Het betreft onder meer maatregelen m.b.t. gebruik LED-verlichting, isolatie, tochtwering en ventilatie.	Ongewijzigd
Groene cloud voor virtualisatie ICT-omgeving	Integrale maatregel		Het bedrijf heeft bij de keuze voor cloudopslag en de cloud-provider	Het bedrijf heeft haar cloud-data bij een clouddienst die een	Aantoonbaar groen beleid is minimaal een C-label voor de cloud-provider op Rankabrand , bij	Ongewijzigd

Naam document: Maatregellijst CO₂-Prestatieladder 2018

Datum: 01-01-2019

Versie: 1.0

			aantoonbaar rekening gehouden met CO ₂ -reductie.	aantoonbaar groen beleid voert.	de 1/3 meest duurzame partijen op de Greenpeace Guide , of een vergelijkbare ranking en/of het gebruik van groene stroom.	
Inkopen efficiënte hardware	Activiteit efficiënter uitvoeren	Het bedrijf heeft bij aankoop van computers, laptops, en printers aantoonbaar gekozen voor producten met het Energy Star label.	Het bedrijf neemt, waar mogelijk, hardware af van leveranciers die bij de 1/3 meest duurzame leveranciers horen volgens Rankabrand, de Greenpeace Guide of een vergelijkbare systematiek.		Zie: Energy Star producten Greenpeace Guide Rankabrand	Ongewijzigd

LOGISTIEK & TRANSPORT

MAATREGEL	TYPE	A STANDAARD	B VOORUITSTREVENDE	C AMBITIEUS	TOELICHTING	WIJZIGINGEN T.O.V. 2018
Gebruik efficiëntere diesel	Activiteit efficiënter uitvoeren	20% tot 50% van gebruikte brandstof is speciale diesel die aantoonbaar tenminste 3% brandstofbesparing oplevert t.o.v. gebruik van normale diesel.	Ten minste 50% van gebruikte brandstof is speciale diesel die aantoonbaar tenminste 3% brandstofbesparing oplevert t.o.v. gebruik van normale diesel.	Ten minste 75% van gebruikte brandstof is speciale diesel die aantoonbaar tenminste 3% brandstofbesparing oplevert t.o.v. gebruik van normale diesel.	Dit betreft verschillende typen diesel waarvan door onafhankelijke partijen moet zijn aangetoond dat ze 3% of meer brandstofbesparing opleveren t.o.v. normale diesel, volgens opgave van de brandstofleverancier. Gebruik speciale diesels kan conflicteren met garantiebepalingen van motorproducenten. Neem hierover contact met uw leverancier. Voor gebruik biobrandstof zie aparte maatregel.	Maatregel is gericht op speciale diesels, verwijzingen naar additieven verwijderd.

Stimuleren zuinig rijden door Het Nieuwe Rijden	Activiteit efficiënter uitvoeren	25% tot 75% van de chauffeurs is op cursus "het nieuwe rijden" geweest (online of praktijk).	Minstens 75% van de chauffeurs is op cursus "het nieuwe rijden" geweest en krijgt elke 5 jaar opfriscursus.	Minstens 90% van de chauffeurs is op cursus "het nieuwe rijden" geweest en krijgt elke 5 jaar opfriscursus.	Onder 'chauffeurs' worden ook bestuurders van tractoren verstaan.	Ongewijzigd
Aanschaf zuinigere vrachtwagens	Activiteit efficiënter uitvoeren	Bij aanschaf nieuwe vrachtwagens is laag brandstofgebruik volgens marktstandaard een keuzecriterium.	Bij aanschaf nieuwe vrachtwagens wordt gekozen voor vrachtwagen met brandstofverbruik dat minimaal 15% lager ligt dan de standaard in de markt.	Bij aanschaf nieuwe vrachtwagens wordt gekozen voor vrachtwagen met brandstofverbruik dat minimaal 30% lager ligt dan de standaard in de markt.	De standaard in de markt te bepalen door het bedrijf, bijvoorbeeld o.b.v. bestaand marktonderzoek, of door gemiddelde te nemen van 5 alternatieven die nu op de markt zijn.	Ongewijzigd
Stimuleren zuinig rijden door Monitoring	Activiteit efficiënter uitvoeren	Monitoring brandstofgebruik en jaarlijkse terugkoppeling naar bestuurders.	Monitoring brandstofgebruik en 3-maandelijkse terugkoppeling naar bestuurders.	Toepassing brandstofmanagement-systeem met registratie van rijgedrag en directe terugkoppeling aan chauffeur.		Ongewijzigd
Verwarming vrachtwagen: standkachel i.p.v. koelwater van de motor	Activiteit efficiënter uitvoeren		Standkachel i.p.v. koelwater van de motor toepast bij minder dan 75% van de vrachtwagens.	Standkachel i.p.v. koelwater van de motor toepast bij meer dan 75% van de vrachtwagens.	Volgens onderzoek van TNO/Cumela leidt een standkachel ten opzichte van gebruik koelwater voor verwarming tot 2-5% CO ₂ -besparing.	Ongewijzigd
Koeling vrachtwagen: gebruik standairco	Activiteit efficiënter uitvoeren			Toepassing standairco op vrachtwagens. Minimaal één systeem in gebruik.	Standairco is een aircosysteem waarbij koude tijdens gebruik materieel wordt opgeslagen en daarna de cabine koel kan houden.	Ongewijzigd
Controle juiste bandenspanning vrachtauto's	Activiteit efficiënter uitvoeren	Jaarlijkse controle bandenspanning bij alle vrachtauto's.	3 maandelijkse controle bandenspanning bij alle vrachtauto's.			Ongewijzigd

Naam document: Maatregellijst CO₂-Prestatieladder 2018

Datum: 01-01-2019

Versie: 1.0

Lean and Green Logistics	Activiteit efficiënter uitvoeren	Bedrijf heeft een Lean & Green Award.	Bedrijf heeft één Lean & Green Star.	Bedrijf heeft twee of drie Lean & Green Stars.	Voor meer informatie zie http://lean-green.nl .	Nieuwe maatregel
Afweging rijden/varen	Integrale maatregel		Indien mogelijk en zinvol krijgt varen de voorkeur boven rijden. Deze afweging is procedureel vastgelegd.		Deze maatregel is alleen relevant voor civieltechnische werken	Ongewijzigd
Toepassing hybride vrachtwagens				Minimaal één hybride vrachtwagen in gebruik.		Ongewijzigd
Tegengaan stationair draaien vrachtwagens	Activiteit efficiënter uitvoeren	Bedrijf maakt afspraken met chauffeurs over het tegengaan van stationair draaien en kan dit aantonen.	Start-stop systeem toegepast bij < 25% van in gebruik zijnde vrachtwagens (eigendom, lease).	Start-stop systeem toegepast bij > 25% van de in gebruik zijnde vrachtwagens (eigendom, lease).		Ongewijzigd
Rijden op (bio-)gas of (full) elektrisch	Activiteit efficiënter uitvoeren		1% van vrachtwagens (in eigendom of lease) bestaat uit wagens die rijden op alternatieve brandstoffen of full-electric.	5% van vrachtwagens (in eigendom of lease) bestaat uit wagens die rijden op alternatieve brandstoffen of full-electric.	Full electric: met contract voor hernieuwbare elektriciteit; alternatieve brandstoffen: biobrandstof, LNG of CNG. Een biobrandstof is bijvoorbeeld NTA8080 gecertificeerd biogas. Biobrandstof is gedefinieerd als brandstof die aantoonbaar voldoet aan de eisen van de EU Richtlijn Hernieuwbare Energie, (bv door certificatie volgens ISCC of ander systeem dat erkend wordt door de EU).	Ongewijzigd
Gebruik van biobrandstof als vervanging van normale brandstof	Toepassen duurzame energie		10% - 20% van de brandstof die getankt wordt is aantoonbaar biobrandstof.	Meer dan 20% van de brandstof die getankt wordt is aantoonbaar biobrandstof.	Een biobrandstof is bijvoorbeeld gecertificeerde HVO-diesel. Biobrandstof is gedefinieerd als brandstof die aantoonbaar voldoet aan de eisen van de EU Richtlijn	Ongewijzigd

Naam document: Maatregellijst CO₂-Prestatieladder 2018

Datum: 01-01-2019

Versie: 1.0

					Hernieuwbare Energie, (bv door certificatie volgens ISCC of ander systeem dat erkend wordt door de EU).	
Gebruik energiezuinige banden	Activiteit efficiënter uitvoeren		Bij aanschaf van nieuwe banden worden alleen banden aangeschaft met energielabel B of beter.	Bij aanschaf van nieuwe banden worden alleen banden aangeschaft met energielabel A of beter.	in 2012 is een Europees bandenlabel ingevoerd met drie indicatoren. Eén daarvan betreft brandstofefficiëntie	Ongewijzigd

MATERIAALGEBRUIK / SCOPE 3

MAATREGEL	TYPE	A STANDAARD	B VOORUITSTREVENDE	C AMBITIEUS	TOELICHTING	WIJZIGINGEN T.O.V. 2018
Ontwikkeling extra reducerende maatregelen	Integrale maatregel	Bedrijf neemt in één of meer projecten maatregelen die leiden extra CO ₂ -reductie en organiseert daarvoor financiering.	Bedrijf neemt in minstens 20% van haar projecten aantoonbaar maatregelen die leiden extra CO ₂ -reductie en organiseert daarvoor financiering.	Bedrijf neemt in minstens 50% van haar projecten aantoonbaar maatregelen die leiden extra CO ₂ -reductie en organiseert daarvoor financiering.	Extra CO ₂ -reducerende maatregelen: bedoeld worden maatregelen in scope 3 die niet vallen binnen het maatregelpakket uit het plan van aanpak dat het bedrijf hanteert in het kader van de CO ₂ -Prestatieladder.	Activiteit gewijzigd in 'Materiaalverbruik /Scope3'
Selectie materialen o.b.v. DuboCalc	Integrale maatregel	De CO ₂ -uitstoot van materialen, bepaald op basis van LCA-data, weegt altijd mee bij selectie van materialen.	Bedrijf stelt expliciete eisen aan de CO ₂ -uitstoot van materialen, bepaald op basis van LCA-data, en controleert die.		LCA-berekeningen moeten zijn gebaseerd op de Bepalingsmethode Milieuprestatie gebouwen en GWW-werken. CO ₂ -reductie kan bijvoorbeeld worden gerealiseerd door inzet van hergebruikte materialen of objecten.	Activiteit gewijzigd in 'Materiaalverbruik /Scope3'. Bepaling met DuboCalc vervangen door 'op basis van LCA-data' en toegelicht.

Naam document: Maatregellijst CO₂-Prestatieladder 2018

Datum: 01-01-2019

Versie: 1.0

Toepassen van betonreststromen	Circulariteit	Bedrijf laat minimaal 5%(V/V) van het totale volume toeslagmaterialen in alle betontoepassingen in alle projecten waarvoor dat relevant is vervangen door betonreststromen, behalve waar een opdrachtgever (of wet- en regelgeving) dit uitsluit.	Bedrijf laat minimaal 10%(V/V) van het totale volume toeslagmaterialen in alle betontoepassingen in alle projecten waarvoor dat relevant is vervangen door betonreststromen, behalve waar een opdrachtgever (of wet- en regelgeving) dit uitsluit.	Bedrijf laat minimaal 15%(V/V) van het totale volume toeslagmaterialen in alle betontoepassingen in alle projecten waarvoor dat relevant is vervangen door betonreststromen, behalve waar een opdrachtgever (of wet- en regelgeving) dit uitsluit.	Betonreststromen betreft uit beton afkomstige reststromen in bouw- en sloopafval. Het A niveau (5%) is de minimumeis, zoals afgesproken in het betonakkoord	Nieuwe maatregel
Toepassen van producten van duurzaam beton	Circulariteit	10% van de hoeveelheid (in gewicht, op jaarbasis) ingekochte of geproduceerde betonproducten die worden genoemd het Moederbestek Duurzaam Beton, voldoet aan de eisen die daarin worden geformuleerd.	100% van de hoeveelheid (in gewicht, op jaarbasis) ingekochte of geproduceerde betonproducten, die worden genoemd in het Moederbestek Duurzaam Beton, voldoet aan de eisen die daarin worden geformuleerd.	Bedrijf past standaard verdergaande eisen voor duurzaam beton toe mbt MKI-waarde en/of circulariteit.	Het Moederbestek duurzaam beton bevat eisen voor producten gemaakt van beton en/of geopolymeren: betonbanden, betonstraatstenen, betontegels, betonbuizen, betonputten, fietspaden van gestort beton, grasbetontegels, keerwanden, stapelblokken en stelbeton. Producten van duurzaam beton bevatten een minimum percentage betonrestproducten (hergebruik) en voldoen aan een maximale MKI-waarde per M3 beton. Gebruik van een andere systematiek is ook mogelijk mits toepassing van de in het Moederbestek genoemde circulariteits-percentages en MKI-waarden wordt geborgd.	Nieuwe maatregel

Naam document: Maatregellijst CO₂-Prestatieladder 2018

Datum: 01-01-2019

Versie: 1.0

Toepassen van producten van duurzaam asfalt	Circulariteit	De gemiddelde MKI-waarde (op jaarbasis) van alle ingekochte of geproduceerde asfaltmengsels is gelijk of lager dan het branchegemiddelde	De gemiddelde MKI-waarde van alle ingekochte of geproduceerde asfaltmengsels is tenminste 10% lager dan het branchegemiddelde	De MKI-waarde van alle ingekochte of geproduceerde asfaltmengsels is tenminste 20% lager dan het branchegemiddelde	De belangrijkste maatregelen waarmee een lagere MKI-waarde voor asfalt gerealiseerd kan worden zijn hergebruik van asfalt en toepassing van lage temperatuur asfalt De berekening van de MKI-waarde moet zijn gebaseerd op de Bepalingsmethode milieuprestatiegebouwen en GWW-werken. Branchegemiddelde MKI waarden voor asfalt zijn door VBW Asfalt. toegevoegd in de Nationale Milieudatabase	Nieuwe maatregel
--	---------------	--	---	--	--	------------------

MATERIEEL

MAATREGEL	TYPE	A STANDAARD	B VOORUITSTREVENDE	C AMBITIEUS	TOELICHTING	WIJZIGINGEN T.O.V. 2018
Monitoring individuele mobiele werktuigen op brandstofgebruik en aantal draaiuren	Activiteit efficiënter uitvoeren	Monitoring van brandstofverbruik 25% tot 75% van het aantal mobiele werktuigen.	Monitoring van brandstofverbruik voor minstens 75% van het aantal mobiele werktuigen.	Monitoring van brandstofverbruik voor minstens 90% van het aantal mobiele werktuigen.	Handmatig of aflezen uit het motormanagement systeem, terugkoppeling van resultaten aan bestuurder en/of leidinggevende.	Ongewijzigd
Cursus het Nieuwe Draaien	Activiteit efficiënter uitvoeren	Het bedrijf kan aantonen dat <25% van de machinisten en/of <25% van voormannen en planners een erkende training Het Nieuwe Draaien heeft gevolgd.	Het bedrijf kan aantonen dat 25% tot 75% van de machinisten en/of 25% tot 75% van voormannen en planners een erkende training Het Nieuwe Draaien heeft gevolgd.	Het bedrijf kan aantonen dat minstens 75% van de machinisten en/of minstens 75% van voormannen en planners een erkende training Het Nieuwe Draaien heeft gevolgd.	Onder voormannen, planners kunnen ook uitvoerders verstaan worden. In algemene zin gaat het om bewustwording onder machinisten en leidinggevend. Erkende opleiders beschikken over een branche-erkend	Ongewijzigd

					trainingscertificaat Het Nieuwe Draaien. Meer informatie: BMW T	
Aanschaf zuinigere machines	Activiteit efficiënter uitvoeren	Het bedrijf kan aantonen dat ze in minimaal 50% van de machineaankopen in de afgelopen 2 jaar bij de keuze tussen gelijksoortige machines de voorkeur geeft aan de machine met het laagste brandstof- en/of energieverbruik.	Het bedrijf kan aantonen dat ze in minimaal 75% van de machineaankopen in de afgelopen 2 jaar bij de keuze tussen gelijksoortige machines de voorkeur geeft aan de machine met het laagste brandstof- en/of energieverbruik.	Het bedrijf kan aantonen dat ze in minimaal 90% van de machineaankopen in de afgelopen 2 jaar bij de keuze tussen gelijksoortige machines de voorkeur geeft aan de machine met het laagste brandstof- en/of energieverbruik.	Bron: BMW T	Ongewijzigd
Start-stop systeem op mobiele werktuigen	Activiteit efficiënter uitvoeren	Start-stop systeem toegepast bij < 25% van het aantal mobiele werktuigen (kranen, graafmachines e.d.).	Start-stop systeem toegepast bij 25% tot 75% van het aantal mobiele werktuigen (kranen, graafmachines e.d.).	Start-stop systeem toegepast bij > 75% van het aantal mobiele werktuigen (kranen, graafmachines e.d.).	Of een gelijksoortig systeem, zoals automatische motorstop. Bron: Brandstofverbruiksreductie en -monitoring van mobiele werktuigen 2014, TNO/Cumela/BMW T onderzoek 3-10% besparing.	Ongewijzigd
Systeem van voorverwarming van de motor ter voorkoming van een koude start. Onder dit systeem wordt verstaan een standkachel, elektrische motorblok-verwarming of vergelijkbaar.	Activiteit efficiënter uitvoeren	Systeem/technische voorziening toegepast bij < 10% van het aantal machines (kranen, graafmachines e.d.).	Systeem/technische voorziening toegepast bij < 25% van het aantal machines (kranen, graafmachines e.d.).	Systeem/technische voorziening toegepast bij > 25% van het aantal machines (kranen, graafmachines e.d.).	Bron: Brandstofverbruiksreductie en -monitoring van mobiele werktuigen 2014, TNO/Cumela/BMW T onderzoek 2-5% besparing	Ongewijzigd

Naam document: Maatregellijst CO₂-Prestatieladder 2018

Datum: 01-01-2019

Versie: 1.0

Controle juiste bandenspanning	Activiteit efficiënter uitvoeren	Maandelijkse controle bandenspanning bij < 25% van het aantal machines (kranen, graafmachines e.d.).	Maandelijkse controle bandenspanning bij 25%-75% van het aantal machines (kranen, graafmachines e.d.).	Maandelijkse controle bandenspanning bij > 75% van het aantal machines (kranen, graafmachines e.d.).	Bron: TNO, Cumela, BMWT: omvang besparing onbekend.	Ongewijzigd
Onderhoud: het bedrijf kan aantonen dat ze zorgdraagt voor correcte machine-instellingen op basis van fabrieksspecificatie, de periodieke materieelkeuring en de voorgeschreven uitvoering van het onderhoudsprogramma	Integrale maatregel	Het bedrijf kan aantonen dat 25%-75% van het machinepark wordt onderhouden conform fabrieksopgave en onderhoudsprogramma.	Het bedrijf kan aantonen dat 100% van het machinepark wordt onderhouden conform fabrieksopgave en onderhoudsprogramma.	Het bedrijf kan aantonen dat het erin slaagt de instelling van machines te optimaliseren ten opzichte van fabrieksinstellingen zodat deze minder energie verbruiken voor dezelfde werkzaamheden.	Bron: BMWT	Ongewijzigd
Elektrificeren handgereedschap	Activiteit efficiënter uitvoeren	Waar mogelijk maakt het bedrijf gebruik van elektrisch handgereedschap in plaats van handgereedschap op brandstof.	Aantoonbaar beleid vervanging/invoering elektrisch handgereedschap in plaats van handgereedschap op brandstof.			Ongewijzigd
Het Nieuwe Stallen	Activiteit efficiënter uitvoeren		Bedrijf maakt afspraken met collega-bedrijven over het bij elkaar stallen van materieel om transportkilometers met materieel te besparen.		CUMELA sector-initiatief	Ongewijzigd

Gebruik van biobrandstof als vervanging van normale brandstof	Toepassen duurzame energie		10% tot 20% van de brandstof die getankt wordt is aantoonbaar biobrandstof.	Meer dan 20% van de brandstof die getankt wordt is aantoonbaar biobrandstof.	Een biobrandstof is bijvoorbeeld gecertificeerde HVO-diesel. Biobrandstof is gedefinieerd als brandstof die aantoonbaar voldoet aan de eisen van de EU Richtlijn Hernieuwbare Energie, (bv door certificatie volgens ISCC of ander systeem dat erkend wordt door de EU).	Ongewijzigd
Elektrische heftrucks		Gebruik binnen: 100% van de heftrucks zijn volledig elektrisch. Gebruik buiten: 25% van de heftrucks zijn volledig elektrisch	Gebruik binnen: 100% van de heftrucks zijn volledig elektrisch. Gebruik buiten: 50% van de heftrucks zijn volledig elektrisch	Alle heftrucks, zowel voor binnen als voor buiten gebruik zijn volledig elektrisch.		Ongewijzigd
Toepassing aggregaat op alternatieve brandstof	Toepassen duurzame energie			Bedrijf heeft tenminste één aggregaat dat voor tenminste 50% draait op duurzame energiebronnen.	Bedoeld wordt een aggregaat op waterstof, biobrandstof of gekoppeld aan zonnecellen. Een biobrandstof is bijvoorbeeld gecertificeerde HVO-diesel. Biobrandstof is gedefinieerd als brandstof die aantoonbaar voldoet aan de eisen van de EU Richtlijn Hernieuwbare Energie, (bv door certificatie volgens ISCC of ander systeem dat erkend wordt door de EU).	Verplaatst van Bouw - Bouwplaats naar Bouw - Materieel.
Toepassing hybride aggregaat	Toepassen duurzame energie		Bedrijf zet tenminste één hybride aggregaat in.	Tenminste 20% van de aggregaten die het bedrijf inzet zijn hybride.	Een hybride aggregaat bestaat uit een aggregaat met accupakket	Verplaatst van Bouw - Bouwplaats naar Bouw - Materieel. B aangepast.

Naam document: Maatregellijst CO₂-Prestatieladder 2018

Datum: 01-01-2019

Versie: 1.0

Brandstof: Toepassing mobiele werktuigen op basis van een hybride systeem/technologie	Activiteit efficiënter uitvoeren	Het bedrijf kan aantonen dat het minimaal één mobiel werktuig in gebruik heeft dat gebaseerd is op hybride technologie, waarbij het bedrijf kan aantonen dat deze machine minder CO ₂ -emissies uitstoot dan een gelijksoortige conventionele machine.	Het bedrijf kan aantonen dat het meerdere mobiele werktuigen in gebruik heeft die gebaseerd zijn op hybride technologie, waarbij het bedrijf kan aantonen dat deze machines minder CO ₂ -emissies uitstoten dan een gelijksoortige conventionele machine.		Het betreft hier bijvoorbeeld hybride aangedreven kranen en hybride aangedreven mobiele werktuigen voor grondverzet. Deze maatregel geldt niet voor heftrucks en aggregaten; zie de separate maatregelen daarvoor.	Nieuwe maatregel ter vervanging van eerdere maatregel. Hybride en full-electric zijn nu twee aparte maatregelen.
Brandstof: Toepassing mobiele werktuigen op basis van full-electric technologie.	Activiteit efficiënter uitvoeren		Het bedrijf kan aantonen dat het minimaal één mobiel werktuig in gebruik heeft dat gebaseerd is op full-electric technologie, waarbij het bedrijf kan aantonen dat deze machine minder CO ₂ -emissies uitstoot dan een gelijksoortige conventionele machine.	Het bedrijf kan aantonen dat het meerdere mobiel werktuigen in gebruik heeft dat gebaseerd is op full-electric technologie, waarbij het bedrijf kan aantonen dat deze machines minder CO ₂ -emissies uitstoten dan een gelijksoortige conventionele machine.	Het betreft hier bijvoorbeeld kranen en mobiele werktuigen voor grondverzet. Deze maatregel geldt niet voor heftrucks en aggregaten; zie de separate maatregelen daarvoor.	Nieuwe maatregel ter vervanging van eerdere maatregel. Hybride en full-electric zijn nu twee aparte maatregelen.

ONDERAANNEMERS & LEVERANCIERS

MAATREGEL	TYPE	A STANDAARD	B VOORUITSTREVENDE	C AMBITIEUS	TOELICHTING	WIJZIGINGEN T.O.V. 2018
Selectie onderaannemers op reisafstand	Activiteit beperken	Reisafstand weegt mee in selectieprocedure voor onderaannemers.	Bedrijf stelt expliciete eisen t.a.v. reisafstand			Ongewijzigd

Naam document: Maatregellijst CO₂-Prestatieladder 2018

Datum: 01-01-2019

Versie: 1.0

			van onderaannemers en/of leveranciers.			
Cursus Het Nieuwe Draaien	Activiteit efficiënter uitvoeren	Bedrijf stelt expliciete eisen aan onderaannemers t.a.v. Het Nieuwe Draaien.	Het bedrijf kan aantonen dat 25% tot 75% van de machinisten en/of 25% tot 75% van voormannen en planners van onderaannemers een erkende training Het Nieuwe Draaien heeft gevolgd.	Het bedrijf kan aantonen dat minstens 75% van de machinisten en/of minstens 75% van voormannen en planners van onderaannemers een erkende training Het Nieuwe Draaien heeft gevolgd.	In het algemeen gaat het om bewustwording onder machinisten en leidinggevenden van onderaannemers. Erkende opleiders beschikken over een branche-erkend trainingscertificaat Het Nieuwe Draaien. Meer informatie: BMWt.	A gewijzigd

ORGANISATIEBELEID ALGEMEEN

MAATREGEL	TYPE	A STANDAARD	B VOORUITSTREVENDE	C AMBITIEUS	TOELICHTING	WIJZIGINGEN T.O.V. 2018
Hanteren interne CO₂-prijs of energieprij voor energie gerelateerde investeringen	Integrale maatregel			Bedrijf hanteert bij investeringsbeslissingen een interne CO ₂ -prijs, hoger dan de ETS prijs; een energieprij die hoger ligt dan de marktprijs.	Bedoeld wordt een prijs of terugverdiendtijd die substantieel (tenminste 50%) hoger ligt dan de markt.	Ongewijzigd
Selectie onderaannemers op CO₂ bewust certificaat	Integrale maatregel	Bezit CO ₂ -bewust certificaat van onderaannemers weegt mee in selectieprocedure voor onderaannemers.	Bedrijf eist CO ₂ -bewust certificaat bij haar belangrijkste onderaannemers en/of leveranciers (bijvoorbeeld haar A-leveranciers).			Ongewijzigd
Uitvoeren energiebesparingsmaatregelen	Integrale maatregel	Bedrijf voert structureel alle energiebesparingsmaatregelen (scope 1 en	Bedrijf voert structureel alle energiebesparingsmaatregelen (scope 1 en	Bedrijf voert structureel alle energiebesparingsmaatregelen (scope 1 en	NB. op niveau A betreft dit een wettelijke verplichting (Energiezorg, Wet Milieubeheer).	Ongewijzigd

Naam document: Maatregellijst CO₂-Prestatieladder 2018

Datum: 01-01-2019

Versie: 1.0

		2) uit met een TVT van minder dan 5 jaar.	2) uit met een TVT van minder dan 10 jaar.	2) uit met een TVT van minder dan 15 jaar.		
CO₂-bewustzijn bij medewerkers	Integrale maatregel	CO ₂ -reductie krijgt aantoonbaar aandacht in inwerktraject bij 20% tot 50% van nieuwe adviseurs en projectleiders	CO ₂ -reductie krijgt aantoonbaar aandacht in inwerktraject bij meer dan 50% van nieuwe adviseurs en projectleiders	CO ₂ -reductie krijgt aantoonbaar aandacht bij functioneringsgesprekken van minstens 20% van adviseurs en projectleiders		Verplaatst, stond onder 'Advies'

PERSONENMOBILITEIT

MAATREGEL	TYPE	A STANDAARD	B VOORUITSTREVENDE	C AMBITIEUS	TOELICHTING	WIJZIGINGEN T.O.V. 2018
Beleid t.a.v. aanschaf/lease nieuwe personenauto's	Activiteit efficiënter uitvoeren	Gemiddeld over een jaar ligt de CO ₂ -uitstoot van nieuwe personenauto's (aanschaf of lease, volgens opgave fabrikant) tussen 150 - 110 gr/km.	Gemiddeld over een jaar ligt de CO ₂ -uitstoot van nieuwe personenauto's (aanschaf of lease, volgens opgave fabrikant) tussen 110-95 gr/km.	Gemiddeld over een jaar ligt de CO ₂ -uitstoot van nieuwe personenauto's (aanschaf of lease, volgens opgave fabrikant) onder 95 gr/km.	In 2016 was 106 gr/km de gemiddelde uitstoot van het Nederlandse personenautopark (nieuwe verkoop). De EU doelstelling (nieuwe verkoop) voor 2021 is 95 gr/km. De CO ₂ -uitstoot volgens opgave fabrikant heeft weinig overeenkomst met de in de praktijk gemeten uitstoot van auto's en busjes. Daarom is een nieuwe maatregel in de maatregellijst opgenomen die uitgaat van de in de praktijk gemeten uitstoot.	Ongewijzigd
Beleid t.a.v. aanschaf/lease nieuwe busjes	Activiteit efficiënter uitvoeren	Gemiddeld over een jaar ligt de CO ₂ -uitstoot van nieuwe bedrijfsbusjes (aanschaf of lease, volgens opgave	Gemiddeld over een jaar ligt de CO ₂ -uitstoot van nieuwe bedrijfsbusjes (aanschaf of lease, volgens opgave	Gemiddeld over een jaar ligt de CO ₂ -uitstoot van nieuwe bedrijfsbusjes (aanschaf of lease, volgens opgave	Het Europees beleid voor 2017 is 175 gr/km en vanaf 2020 147 gr/km.	Ongewijzigd

		fabrikant) tussen 210-175 gr/km.	fabrikant) tussen 175-147 gr/km.	fabrikant) is minder dan 147 gr/km.	De CO ₂ -uitstoot volgens opgave fabrikant heeft weinig overeenkomst met de in de praktijk gemeten uitstoot van auto's en busjes. Daarom is een nieuwe maatregel in de maatregellijst opgenomen die uitgaat van de in de praktijk gemeten uitstoot.	
Stimuleren zuinig rijden: Monitoring	Activiteit efficiënter uitvoeren	Monitoring brandstofgebruik en jaarlijkse terugkoppeling naar bestuurders.	Monitoring brandstofgebruik en 3-maandelijkse terugkoppeling naar bestuurders.	Monitoring brandstofgebruik in combinatie met een financiële prikkel om zuinig rijgedrag te belonen.	Deze maatregel betreft leaseauto's of bedrijfsauto's in eigendom; een financiële prikkel kan een bonus/malus zijn.	Ongewijzigd
Stimuleren zuinig rijden: Het Nieuwe Rijden	Activiteit efficiënter uitvoeren	Tool box zuinig rijden ter beschikking stellen aan alle bestuurders.	Elke chauffeur van een busje heeft (online of praktijk) cursus Het Nieuwe Rijden gevolgd.	Minstens 90% van de chauffeurs (auto & busje) heeft (online of praktijk) cursus het Nieuwe Rijden gevolgd en krijgt elke 5 jaar opfriscursus.		Ongewijzigd
Terugdringen autogebruik	Activiteit beperken	Mobiliteitskaart beschikbaar stellen voor personeel met een leaseauto, gericht op het beperken van het aantal autokilometers.	Invoering van een persoonlijk mobiliteitsbudget voor al het personeel met een leaseauto gericht op het terugdringen van het aantal leaseauto's en/of het beperken van het aantal autokilometers.	Invoering van een persoonlijk mobiliteitsbudget voor al het personeel gericht op het terugdringen van het aantal autokilometers.	Mobiliteitskaart: NS Businesscard, MobilityMixx kaart of gelijkwaardig, die gebruikt kan worden voor woon-werk verkeer en zakelijke verplaatsingen	Ongewijzigd
Controle juiste bandenspanning leaseauto's	Activiteit efficiënter uitvoeren	Jaarlijkse controle bandenspanning bij	Driemaandelijkse controle bandenspanning bij	Driemaandelijkse controle bandenspanning bij		Ongewijzigd

		meer dan 50% van de leaseauto's.	meer dan 50% van de leaseauto's.	meer dan 90% van de leaseauto's.		
Stimuleren Carpoolen	Activiteit efficiënter uitvoeren	Bedrijf stimuleert actief carpoolen tussen werknemers en kan dit aantonen.	Bedrijf stelt poolauto's beschikbaar voor gezamenlijk vervoer naar kantoor- of projectlocatie.	Alle poolauto's rijden op alternatieve brandstoffen of zijn full-electric.	Full electric: met contract voor hernieuwbare elektriciteit. Alternatieve brandstoffen: biogas, ethanol, LNG of CNG.	Ongewijzigd
Wedstrijd personenmobiliteit	Integrale maatregel	Bedrijf laat het personeel deelnemen aan jaarlijkse wedstrijden om zuinig rijden te bevorderen.			Bijvoorbeeld om wie het zuinigst rijdt, het minst rijdt of wie het best Het Nieuwe Rijden toepast.	A aangepast (minder specifiek gemaakt) en toelichting toegevoegd.
Rijden op alternatieve brandstoffen of full-elektrisch	Activiteit efficiënter uitvoeren	5% van wagenpark (personen- en bedrijfswagens in eigendom of lease) rijdt op alternatieve brandstoffen of is full-electric.	10% van wagenpark (personen- en bedrijfswagens in eigendom of lease) rijdt op alternatieve brandstoffen of is full-electric.	15% van wagenpark (personen- en bedrijfswagens in eigendom of lease) rijdt op alternatieve brandstoffen of is full-electric.	Full electric: met contract voor hernieuwbare elektriciteit. Alternatieve brandstoffen: biogas, ethanol, LNG of CNG.	Ongewijzigd
Faciliteiten voor thuiswerken en teleconferencing	Activiteit beperken	Bedrijf faciliteert gebruik van teleconferencing en mogelijkheden tot thuiswerken door: (1) het bieden van faciliteiten voor tele- of videoconferencing, (2) het mogelijk maken op afstand in te loggen op bedrijfssystemen en (3) afspraken te maken over werken op afstand.	Bedrijf kan aannemelijk maken dat 5% van de medewerkers met een kantoorfunctie één dag per week vanuit huis werkt, of vanuit flexplek in nabijheid woonadres.	Bedrijf kan aannemelijk maken dat 10% van de medewerkers met een kantoorfunctie één dag per week vanuit huis werkt, of vanuit flexplek in nabijheid woonadres.		Ongewijzigd

Gebruik van biobrandstof als vervanging van normale brandstof	Toepassen duurzame energie		10% tot 20% van de brandstof die getankt wordt is aantoonbaar biobrandstof.	Meer dan 20% van de brandstof die getankt wordt is aantoonbaar biobrandstof.	Een biobrandstof is bijvoorbeeld gecertificeerde HVO-diesel. Biobrandstof is gedefinieerd als brandstof die aantoonbaar voldoet aan de eisen van de EU Richtlijn Hernieuwbare Energie, (bv door certificatie volgens ISCC of ander systeem dat erkend wordt door de EU).	Ongewijzigd
Gebruik energiezuinige banden	Activiteit efficiënter uitvoeren		Bij aanschaf van nieuwe banden worden alleen banden aangeschaft met het label A op het onderdeel brandstofverbruik van het Europees bandenlabel	Alle banden die binnen het bedrijf gebruikt worden hebben het label A op het onderdeel brandstofverbruik van het Europees bandenlabel.	in 2012 is een Europees bandenlabel ingevoerd met drie indicatoren. Één daarvan betreft brandstofverbruik.	Maatregel aangepast: gebaseerd op Europees bandenlabel.
Aanschaf/lease personenauto's obv CO₂ emissiemeting uit de praktijk	Activiteit efficiënter uitvoeren	Gemiddeld over een jaar is de CO ₂ -uitstoot van nieuwe personenauto's (aanschaf of lease, volgens in de praktijk gemeten gegevens) lager is dan 160 gr/km.	Gemiddeld over een jaar ligt de CO ₂ -uitstoot van nieuwe personenauto's (aanschaf of lease, volgens in de praktijk gemeten gegevens) lager is dan 140 gr/km.	Gemiddeld over een jaar ligt de CO ₂ -uitstoot van nieuwe personenauto's (aanschaf of lease, volgens in de praktijk gemeten gegevens) lager is dan 120 gr/km.	Een inschatting van de in de praktijk gemeten CO ₂ - uitstoot van een specifiek model en uitvoering is te vinden op www.werkelijkverbruik.nl of kunt u opvragen bij uw leasemaatschappij.	Ongewijzigd
Aanschaf/lease bedrijfsbusjes obv CO₂ emissiemeting uit de praktijk	Activiteit efficiënter uitvoeren	Gemiddeld over een jaar ligt de CO ₂ -uitstoot van nieuwe bedrijfsbusjes (aanschaf of lease, volgens in de praktijk gemeten gegevens) lager is dan 200 gr/km.	Gemiddeld over een jaar ligt de CO ₂ -uitstoot van nieuwe bedrijfsbusjes (aanschaf of lease, volgens in de praktijk gemeten gegevens) lager is dan 180 gr/km	Gemiddeld over een jaar ligt de CO ₂ -uitstoot van nieuwe bedrijfsbusjes (aanschaf of lease, volgens in de praktijk gemeten gegevens) lager is dan 160 gr/km	Een inschatting van de in de praktijk gemeten CO ₂ - uitstoot van een specifiek model en uitvoering is te vinden op www.werkelijkverbruik.nl of kunt u opvragen bij uw leasemaatschappij.	Ongewijzigd

Naam document: Maatregellijst CO₂-Prestatieladder 2018

Datum: 01-01-2019

Versie: 1.0

Beschikbaar stellen fiets, e-bike of e-scooter	Integrale maatregel	Wanneer zinvol stelt het bedrijf fietsen, e-bike of e-scooters beschikbaar op project- of kantoorlocatie voor korte ritten	Het bedrijf biedt een regeling voor de vergoeding van aankoop van een fiets of e-bike voor alle werknemers.		Bijvoorbeeld een renteloze lening gebaseerd op de Werkkostenregeling .	Maatregel verbreed.
Snelheidsbegrenzers op busjes	Activiteit efficiënter uitvoeren		Het bedrijf zet snelheidsbegrenzers in op alle nieuwe busjes, ook die waarvoor dat niet reeds verplicht is.	Het bedrijf zet snelheidsbegrenzers in op alle nieuwe en bestaande busjes, ook die waarvoor dat niet reeds verplicht is	Bedoeld worden busjes voor werkzaamheden en/of personenvervoer, niet personenwagens. Op dit moment zijn snelheidsbegrenzers verplicht voor bedrijfsauto's met een maximaal gewicht van 3500 kg of hoger ; deze moeten zijn ingesteld op een maximale snelheid van 90 km/uur.	Nieuwe maatregel
Nationale benchmark Mobiliteit	Integrale maatregel	Het bedrijf voert elke twee jaar de Nationale Benchmark Mobiliteit uit	Het bedrijf heeft een gemiddelde score van 6 op de Nationale Benchmark Mobiliteit.	Het bedrijf heeft een gemiddelde score van 8 op de Nationale Benchmark Mobiliteit.	Zie de Nationale Benchmark Mobiliteit	Nieuwe maatregel

VERMEDEN EMISSIES BIJ DERDEN

MAATREGEL	TYPE	A STANDAARD	B VOORUITSTREVENDE	C AMBITIEUS	TOELICHTING	WIJZIGINGEN T.O.V. 2018
Opwekking duurzame energie	Toepassen duurzame energie		Ter beschikking stellen van daken of areaal voor opwekking van duurzame energie onder verantwoordelijkheid van een derde partij	Levering van een hoeveelheid zelf opgewekte of geproduceerde duurzame energie aan derden waardoor bij deze derden CO ₂ -	De maatregel moet gerelateerd zijn aan bedrijfsprocessen, vastgoed of areaal van de gecertificeerde organisatie. Voor de berekening van de emissies kunnen het EpE protocol of het Protocol Monitoring Hernieuwbare energie	Nieuwe maatregel

Naam document: Maatregellijst CO₂-Prestatieladder 2018

Datum: 01-01-2019

Versie: 1.0

				emissies worden vermeden met een substantiële omvang (tenminste 10% van de footprint (scope 1 en 2) van de gecertificeerde organisatie).	(bijlage vermeden emissies) worden gehanteerd. De vermeden emissies moeten als aparte categorie worden gerapporteerd in de emissie-inventaris van de organisatie, met verwijzing naar de gehanteerde berekeningsmethode.	
Levering van materialen of gasen aan derden	Nuttige toepassing CO ₂			Levering van materialen of gasen aan derden waardoor bij deze derden CO ₂ -emissies worden vermeden.	Bijvoorbeeld levering van CO ₂ aan tuinders of levering van materialen tbv hergebruik. De maatregel moet gerelateerd zijn aan bedrijfsprocessen, vastgoed of areaal van de gecertificeerde organisatie. De omvang van de vermeden emissies moet worden onderbouwd en moet als aparte categorie worden gerapporteerd in de emissie-inventaris van de organisatie met verwijzing naar de gehanteerde berekeningsmethode.	Nieuwe maatregel

WATERBOUW SCHEPEN

MAATREGEL	TYPE	A STANDAARD	B VOORUITSTREVENDE	C AMBITIEUS	TOELICHTING	WIJZIGINGEN T.O.V. 2018
Verbeteren brandstof efficiency equipment	Activiteit efficiënter uitvoeren	Efficiency indicatoren gedefinieerd en monitoring ingevoerd.	Bedrijf koppelt de monitoringresultaten in samenhang met haar CO ₂ -doelen aantoonbaar aan besparingsmaatregelen.			Ongewijzigd

Naam document: Maatregellijst CO₂-Prestatieladder 2018

Datum: 01-01-2019

Versie: 1.0

Stimuleren Het Nieuwe Varen / Voortvarend-Besparen	Activiteit efficiënter uitvoeren	Minder dan 50% van de stuurlieden is op cursus geweest.	50% tot 80% van de stuurlieden is op cursus geweest en krijgt elke 5 jaar opfriscursus.	Meer dan 80% van de stuurlieden is op cursus geweest en krijgt elke 5 jaar opfriscursus.		Ongewijzigd
Terugdringen stationair verbruik	Integrale maatregel	Gebruik walstroomaansluiting of kleine generator.	Bedrijf zet aantoonbaar altijd walstroom in waar dat nodig en mogelijk is.			Ongewijzigd
Inkoop groene stroom en/of Nederlandse GVO	Toepassen duurzame energie	Minder van 50% walstroom is groene stroom of stroom met Garantie van Oorsprong (GVO).	Meer dan 80% van de walstroom is groene stroom of stroom met Garantie van Oorsprong (GVO).	Meer dan 95% van de walstroom is groene stroom of stroom met Garantie van Oorsprong (GVO)	Zie toelichting groene stroom	Ongewijzigd
Gebruik biobrandstof	Toepassen duurzame energie		Minstens 5% van het brandstofgebruik is biobrandstof.	Minstens 10% van het brandstofgebruik is biobrandstof.	Een biobrandstof is bijvoorbeeld gecertificeerde HVO-diesel. Biobrandstof is gedefinieerd als brandstof die aantoonbaar voldoet aan de eisen van de EU Richtlijn Hernieuwbare Energie, (bv door certificatie volgens ISCC of ander systeem dat erkend wordt door de EU).	Ongewijzigd
Implementatie van SEEMP op binnenvaartschepen	Activiteit efficiënter uitvoeren			Tenminste één binnenvaartschip heeft SEEMP geïmplementeerd.	Zie SEEMP	Ongewijzigd
LED verlichting voor schepen	Activiteit efficiënter uitvoeren		Bedrijf heeft één schip in de vloot dat volledig verlicht wordt met LED verlichting.	Bedrijf heeft minstens 10% van de schepen in haar vloot met volledige LED verlichting.		Ongewijzigd
Gebruik additieven in diesel	Activiteit efficiënter uitvoeren	Bij minder dan 50% van de brandstof dit het bedrijf gebruikt wordt een additief toegevoegd	Bij meer dan 50% van de brandstof dit het bedrijf gebruikt wordt een additief toegevoegd dat		Dit betreft verschillende typen diesel, zoals TRAXX of Shell Fuel Save, die 3% of meer brandstofbesparing opleveren	Ongewijzigd

Naam document: Maatregellijst CO₂-Prestatieladder 2018

Datum: 01-01-2019

Versie: 1.0

		dat tenminste 3% brandstofbesparing oplevert t.o.v. normale diesel.	tenminste 3% brandstofbesparing oplevert t.o.v. normale diesel.		t.o.v. normale diesel, volgens opgave van de brandstofleverancier. Let op: gebruik van brandstof met additieven kan conflicteren met garantiebepalingen van motorproducenten.	
Gebruik LNG	Activiteit efficiënter uitvoeren			Bedrijf heeft tenminste één schip dat vaart op LNG		Ongewijzigd
Route- en vaar optimalisatie	Activiteit efficiënter uitvoeren	Toepassing route- en vaar optimalisatie op minstens één schip.	Toepassing route- en vaar optimalisatie op minstens 10% van de schepen.	Toepassing route- en vaar optimalisatie op alle schepen.	Bedoeld wordt een geautomatiseerd routeplanningssysteem dat de snelheid van het schip aanpast aan de vaaromstandigheden en aan het gewenste aankomsttijdstip.	A naar B; B naar C; nieuwe A.